

כיצד נרגיש את השביעית לעתיד?

את אותה הפעולה, שהשבת פועלת על כל יחיד, פועלת היא השמיטה על האומה בכללה. צורך מיוחד הוא לאומה זו, שהיצירה הא-להית נטועה בקרבה באופן בולט ונצחי, כי מזמן לזמן יתגלה בתוכה המאור הא-להי שלה בכל מלא זהרו, אשר לא ישביתוהו חיי-החברה-של-חול עם העמל והדאגה, הזעף והתחרות אשר להם, למען תוכל להתגלות בקרבה פנימה טהרת נשמתה בכללותה כמו-שהיא...

שנת-שבתון מוכרחת היא לאומה ולארץ! שנת שקט ושלוה, באין נוגש ורודה, "לא יגש אֶת רַעְהוּ וְאֶת אֶחָיו כִּי קָרָא שְׁמִטָּה לָהּ" (דברים טו, ב).

שנת שויון ומרגוע, התפשטות הנשמה בהרחבתה אל הישר הא-להי המכלכל חיים בחדס, אין רכוש פרטי מסוים ולא זכות קפדנית, ושלוש א-להי שורר על כל אשר נשמה באפו. "וְהָיְתָה שֶׁבֶת הָאָרֶץ לְכֶם לְאֶכְלָהּ, לֶךָ וְלַעֲבָדְךָ וְלָאֲמָתְךָ וְלַשְׂכִּירְךָ וְלַתּוֹשֵׁבְךָ הַגֵּרִים עִמָּךָ. וְלַבְּהֵמָתְךָ וְלַחֲזִירֶיךָ אֲשֶׁר בְּאֶרְצְךָ תִּהְיֶה כָּל תְּבוּאָתָהּ לְאָכֹל" (ויקרא כה, ו-ז).

אין חילול-קדש של קפדנות רכוש פרטי בכל תוצאות-יבולה של שנה זו, וחמדת-העשר, המתגרה על-ידי המסחר, משתכחת – "לְאֶכְלָהּ", ולא לסחורה" (ע"ז סב ע"א). עין-טובה והוקרה נאמנה באה לכל, ברכת ד' אשר בפרי-הארץ, "לְאֶכְלָהּ", ולא להפסד" (פסחים נב ע"ב).

והאדם חוזר אל טבעו הרענן, עד אשר לא יצטרך לרפואות למחלות, שהן באות ברובן על-ידי הריסת המשקל של החיים, בהתרחקם מטהרת הטבע הרוחני והחמרי – "לְאֶכְלָהּ", ולא למלוגמא ולא לרפואה, ולא לעשות ממנה אפיקטוזין" (סוכה מ ע"ב).

רוח קדושה ואצילות שפוך על פני כל, "שְׁנַת שְׁבִתוֹן יִהְיֶה לְאָרֶץ, – שְׁבֵת לָהּ!" (ויקרא כה, ד-ה). בשנה זו מתגלה צביונה של האומה בכליל הודה, במקור רוחה הא-להי.

(שבת הארץ עמוד יז-יח)

השבת – ליחיד, ושבת הארץ – לאומה.

קל לנו לדמיין איך ייראו רשות הרבים ורשות היחיד שלנו לעתיד לבוא, בבוא יום השבת לישראל. רשות היחיד – הרי אנו מכירים כבר; ורשות הרבים נוכל לדמיין מן המצב המיוחד שאנו פוגשים כל שנה ביום הכיפורים, כאשר כמעט כל המדינה שובתת. כל יהודי ישבות. כל המדינה תשבות. אמנם, יהיו אנשי הצלת נפשות שיהיו מוכנים לפעולה, כמו בימינו, ואולי אף אנשי צבא – אך בדרך כלל ופרט כל יהודי, והמדינה היהודית כולה, ישבתו. אורת השבת תהיה בכל הרחובות; היא תהיה מורגשת לכל אדם בכל מקום, והשוני החיצוני הגדול בין יום השבת וימי החול יהיה מוחשי וכולט.

איך יהיה מראה שבת הארץ לעתיד לבוא, בשלמות חיינו בארצנו? איך תפעל שבת הארץ על האומה את מה ששבת בראשית פועלת עלינו? הרב זצ"ל מתאר מציאות של

שלמות האומה בהיותה יושבת בארצה ושובתת את שבת הארץ אחת לשבע שנים. שבת זו פועלת על האומה כמו ששבת רגילה פועלת על היחיד; אך יש לנו לשאול שאלה אחת גדולה ומעיקה: היאך תהיה שבת הארץ פועלת את פעולתה המיוחדת בצורה שהשפעתה תתפשט על כלל האומה, אם רק אחוז קטן ביותר קשור באופן ישיר לאדמה? הרי רק אחוזים בודדים מן האומה הם חקלאים, ורק הם – מיעוט קטן באומה – ירגישו את שנת השבת. רוב האוכלוסייה עוסק במלאכות, תעשייה ומסחר, בצורה כזאת שגם אם תישמר שמיטת הקרקע בצורה מושלמת – הוא לא ירגיש כלל את העובדה הזאת! אם כן, אם רק אחוז מצומצם ביותר של האומה ירגיש בפועל את השמיטה – איך שנת השבע תצליח להאיר את חיינו, לשקם ולרענן את מצב האומה בכללה, כאשר רוב האומה ימשיך לעבוד גם בשמיטה, בהיתר גמור, כמו בכל שנה ושנה?

אפשרות אחת היא שלעתיד לבוא, באיוושהי תקופה אידילית לוטה בערפל, בימות המשיח המתקדמים, יחזרו כל עם ישראל איש לשדהו ולכרמו, ועיקר עבודתנו תהיה שוב כבימי קדם – עבודת החקלאות, להוציא את פירותיה הקדושים של הארץ מן האדמה. כבר החת"ם סופר כתב בחידושו לפרק לולב הגזול שבמצות יישוב ארץ ישראל – עבודת האדמה, 'להוציא את פירותיה הקדושים' של ארץ ישראל, הוא החלק היותר נכבד במצוה לפרט, יותר נכבד משאר המלאכות שאמנם גם הן מצטרפות ליישובו של עולם וארץ, אך אינן באותה מדרגה. אם כן אולי כולנו נחזור להיות חקלאים מצד האידיאל שיש בכך? הרבה אפשר להאריך על הקשר המיוחד הנוצר בין האדם ובין האדמה שהוא עובד ומוציא ממנה את פירותיה ומחייטו, וכאשר מדובר בעם קדוש וארץ הקודש בודאי יש ערך מיוחד לקשר זה הן לאדם והן לאומה, ומתוכם לכל העולם כולו. תחזור חלוקת הארץ לנחלות על פי דבר השם על פי הגורל, וחלוקה זאת תהיה חלוקה לנחלות חקלאיות כבימי קדם.

אמנם זו אפשרות שקשה לראות את התפתחותה הטבעית או אפילו היוזמה. קשה לראות מצב שתיחלק הארץ בצורה כזאת שהערים הגדולות תתפרקנה ואוכלוסייתן תתפור. ומצד שני, מצד החיוב שיש בהתפתחות הכלכלה, עם כל חלייה, מכל מקום לא לחינם נתן רבונו של עולם שכל ובינה באדם לפתח את העולם עד כדי כך שדי לעולם במעטים העוסקים בפועל בחקלאות כדי להוציא לחם מן האדמה לכל האדם. ממילא השאר פנויים לעסוק בפיתוח צדדים אחרים של החיים האנושיים, בין כרוח ובין בחומר וישובו של עולם בעוד מלאכות. אם כן חוזרת השאלה: איך תורגש שבת הארץ אם רוב האוכלוסייה אינו עוסק בעבודת האדמה וממילא אינו שובת בשנת השמיטה.

אפשרות שניה היא לומר, שאף על פי שרוב האנשים ימשיכו לא להיות חקלאים, מכל מקום לכל אחד תהיה גינה או אפילו עציצים, ובכך ירגיש את שמיטת הקרקע. אמנם כל אחד כזה לא יזכה בהכרח לשנת שבת מן המקום עבודתו, אך תהיה לו שייכות מה לשמיטת קרקעות.

על אפשרות זו יש להשיב, מלבד מה ששמיטת קרקע בעציץ היא הרגשה בגודל עציץ וערך של עציץ בלבד, וכן רוב האנשים אינם בעלי גינה וקשה לראות כבוא כל המוני בית ישראל ארצה שלעתיד תהיה גינה לכל משפחה. מלבד כל אלו אם האדם עובד במקצועות אחרים הרי אף אם תהיה לו גינה ובה הוא מקיים מצות שבתת קרקע, מכל מקום אין די בכך כדי ליצור אוירה כללית של שבת הארץ, שתהיה דומה לשבת לעתיד לבוא, כמו יום הכיפורים בימינו. לכאורה עדיין יהיו יחיי-החברה-של-חול עם העמל והדאגה, הזעף

והתחרות אשר להם, כי אנשים ימשיכו לעבוד בשנת השמיטה לפרנסתם ולפרנסת האומה, ולא יהיו פנויים לעסוק בתורה וליצור אוירה של שבת.

אפשרות שלישית היא, כי מצות שמיטת קרקעות ואוירת הקדושה שהיא יוצרת תתקיים לכל האומה על ידי חלק ממנה. במבט כללי על האומה כדבר חי אורגני אחד, כמציאות אחדותית, אז האומה הישראלית שוכנת בארץ בקרקע הקדושה של ארץ ישראל ושבייתה זאת יוצאת אל הפועל למעשה על ידי אותו חלק באומה העוסק כל שנה בפועל בהוצאת פירותיה הקדושים. כמו בעניין עבודת המקדש: עובדת היותנו ממלכת כהנים מנביעה מתוכה, מתוך נשמת ישראל, אנשים שהם מוכשרים להוציא אל הפועל את תכונת הכהונה בעבודת בית המקדש. כאשר הכהנים עובדים במקדש הרי ערך עבודתם אינו רק לעילוי רוחני להם עצמם אלא זו עבודה של כל ישראל, היוצאת אל הפועל על ידי המוכשרים לכך מסגולת נפשם. כל ישראל, כלל ישראל, מקריבים תמידים כסדרם ומוספים כהלכתם, על ידי הכהנים שהם מבטאים את הכהונה הכללית של ממלכת כהנים. כל ישראלי גם עולה לרגל ורואה עבודה זו לפחות שלש פעמים בשנה. כל ישראלי גם שותף למעמדות שענינם לעמוד על קרבנות הצבור. כל ישראלי גם קשור בקשר הדוק לכהן על ידי נתינת מתנות כהונה. כן יהיה העניין ביחס לשביית קרקע ועניין קדושתה המיוחדת של שבת הארץ לד': החקלאים, הם המוציאים את מחייתם כל השנים מן האדמה הברוכה בהוציאים את פירותיה הקדושים – ובכך הם קשורים בקשר נפשי מיוחד עם האדמה אדמת קודש. כל ישראלי אוכל מתוצרת עבודת החקלאים, הוא אוכל מפירותיה של ארץ הקודש ומתמלא קדושה מקדושתה של הארץ הנמזגת בפירותיה ועל ידי זה זוכה גם הוא לקשר הנפשי המיוחד לארץ הקודש. החקלאים הם העובדים את האדמה שש שנים והם השוכתים בשבת הארץ, אך הם אינם עושים כן רק לעילויים הרוחני הפרטי, אלא הם מוציאים אל הפועל את השבייתה בארץ של עם מקדשי שביעית. אמנם החקלאים הם העיקר בעשייה בפועל בעבודת השם הזאת, אך הם עושים כן מתוך היותם החקלאים של עם ישראל. אם כן כל עם ישראל שוכת באדמתו, ושבייתה זו יוצאת אל הפועל על ידי החקלאים. כל ישראלי פרטי מרגיש את הקשר לחקלאי והקשר לשבת הארץ בנימי נימים, בין כפרטי הצרכנות של פירות ופרחי שביעית, בין בלימודו את הלכות השביעית, בין בעזרתו לחקלאי אם יהיה צורך בכך, ובין בכואו לקטוף מפירות שביעית שהם הפקר ואכילתם בקדושתם.

ואם יש את נפשך תוכל לומר שכל השאלה איננה נכונה. לא על המנוחה הגופנית, והרפיית המתח המתלווה אליה, דיבר הרב זצ"ל, אלא על מצב שבו תוכל להתגלות בקרבה פנימה טהרת נשמתה בכללותה כמו-שהיא. אמנם נכון שהרב דיבר על המציאות שאין בו רכוש פרטי ואין נוגש ואין תחרות, ודברים אלו בהתגלמותם המפורטת אינם שייכים אלא בחברה שרוכה חקלאית. אך העיקר, שממנו נובע הכל, הוא סגולת הזמן, קדושת הזמן המיוחדת של שנת השבע שהיא מאירה בתכונתה על סגולת הנפש הלאומית לטהרה מכל תחלואי השגרה. זו שנה שמתגלית סגולתה קודם כל בפנימיותה של האומה, 'בקרבה פנימה', שם – בנפש האומה פנימה – שורה 'טהרת נשמתה בכללותה', לפני ההתגלות המפורטת של המצוות וההלכות.

משל למה הדבר דומה? תוכל לשאול כעין אותה שאלה על החייל הנמצא בשירות פעיל בתעסוקה מבצעית. חייל זה עולה לבט"שית/סופשית' ביום חול חגור אפור וחבוש קסדה ורוכן מול המא"ג וכן הוא עושה, בדיוק אותה פעולה, גם ביום שבת וחג, כי אין הפסקה

לביטחון השוטף. גם על חייל כזה שמא תאמר איך הוא ירגיש את קדושת השבת אם בעיצומו של יום הוא נושא נשק והוא נוסע ברכב ביטחון? אם החייל לובש מדיום ולא בגדי שבת, וסעודות שבת הן בחיפזון או אולי על רכב הסיור ותפילות הן יכולות להיות תוך כדי – לחייל כזה, איך תהיה מורגשת אירת השבת? הרי נאמר לך שבאה שבת באה מנוחת הנפש של נשמה יתרה – בין שמכירים בזה ובין שלא עוסקים בזה. זו העובדה המציאותית הקדושתית של השעה שעכשיו שבת והכל שונה בשבת, מעין עולם הבא! אע"ג דאיהו לא חזי נפשיה חזי. ועכשו שחייל זה עוסק כבטחון המדינה ועל פי דין תורה הוא נוסע למילוי תפקידו הרי בכך אינו מחלל שבת, וממילא הוא בודאי ניזון כנפשו פנימה מן האוירה המיוחדת של קדושת שבת אף על פי שאינו עושה שבת רגילה כאדם בביתו. ומתוך העיקר הפנימי הזה, של השראת קדושת השבת על כל נפש בישראל המודה בקדושתה, נמשך הסיודר ההלכתי המפורט של הלכות שבת ככל שייכותם המיוחדת לאדם הנמצא בתפקיד בטחוני ביום השבת, שבכל אופן ישנם פרטי דברים שבהם יורגש בגלוי ההבדל בין יום השבת ובין יום חול.

כן הוא העניין בהשראת השכינה המיוחדת של שנת השבע: יסודה ועיקרה בסגולת הקדושה המאירה את הזמן וזו אוירה א-לוהית הנקלטת בעצם הנפש בלי שום מעשה או אי-עשייה מצדה. נכנסת שבת הארץ, משתחררת הרוח הפנימית ונכנסת אוירה טהורה של קדושת שביעית. מתוך סגולת העובדתיות הזאת נמשכת ההפרטה לכל המצוות וההלכות המעשיות שהן ברובן מתקיימים על ידי החקלאים, חקלאי האומה הקדושה, וכשיתוף הלימוד, הלב וגם המעשה על ידי כל ישראל. כל פרטי הצרכנות, פרטי הטיפול בצומח שיש בגינה או עציצים של הפרט העירוני, העזרה לחקלאים במידה והיא נצרכת בין לפרנסתם ובין להיות שלוחי בית דין להבאת פירות שביעית לאוצר בית דין, כל הפרטים האלו מסייעים לישראלי שאינו חקלאי לקלוט בפועל את אשר נפשו קולטת בעומק מציאותה, מתוך קדושת שבת הארץ. יה"ר שבמהרה תתקיים לנו הברכה "וצוית את ברכתך" בארץ, ונאכל מפריה ונשבע מטובה, ומתוכנו ומתוך קדושת שביעית – לכל העולם כולו, אמן ואמן.